

RESTAURAREA UNUI BOL SMĂLȚUIT DIN SECOLUL AL XIV-LEA

DANIELA IAMANDI

Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște
iamandi_daniela@yahoo.com

Cuvinte cheie: restaurare, consolidare, reconstituire, plombare, integrare cromatică

Mots clé: restauration, reconstitution, plombage, assimilation chromatique

În acest articol s-a încercat prezentarea detaliată a tuturor etapelor privind restaurarea unui bol smălțuit din secolul al XIV-lea, piesă care, prin formă și decor, se înscrie în categoria vaselor ceramice rare, fiind unicat în cadrul colecției noastre de ceramică arheologică. Întrucât s-a dorit identificarea cât mai corectă a acestui tip de ceramică, am apelat la publicațiile de specialitate în domeniul arheologiei, încercând să identificăm o piesă similară, care să aibă aceeași formă. Imaginile care însoțesc descrierea operațiunilor de intervenție directă asupra piesei vin să evidențieze veridicitatea parcurgerii cu exactitate a tuturor etapelor de restaurare.

Bolul a fost descoperit în anul 1992, în urma săpăturilor de salvare efectuate la Banca Agricolă din Târgoviște, jud. Dâmbovița, efectuate de către arheologii Luciana Musca și Tiberiu I. Musca. Datează din secolul al XIV-lea și a fost realizat dintr-o pastă modelată la roată, la partea din interior prezintă smalt stratificat, iar la exterior o bandă lată de humă albă. Vasul are corpul tronconic, adânc și puțin larg, susținut pe un picior inelar, gol în interior și relativ înalt. Ineditul acestei piese reiese din faptul că buza prezintă nu mai puțin de șase ușoare adâncituri profilate către interiorul vasului.

Prin forma și decorul său, bolul se înscrie printre piesele unicat ale colecției noastre de ceramică arheologică, motiv pentru care s-a considerat că, deși vasul s-a păstrat în proporție de 40%, prin prezența elementelor sale (buză, pântec și picior) poate fi reconstituită întreaga formă a acestuia.

Căutând analogie în literatura de specialitate, am găsit o serie de similitudini referitoare la tipologia acestui tip de vas ceramic. Astfel, bolul se încadrează în categoria vaselor cu pereți elegant arcuiți, având marginea buzei simplă, rotunjită, neprofilată, cu ușoare tendințe de înclinare spre interior. Smaltul este de bună calitate, iar culorile dominante sunt galbenul, verdele (în nuanțe diferite) și brunul¹. Decorația constă din motive desenate și pictate, conținând un medalion central, unde apare o rozetă cu patru petale, înscrisă între trei cercuri concentrice. Medalionul este împărțit în 4 câmpuri, fiecare segment împărțind în două o petală, iar spațiul liber dintre petale este hașurat, incizia fiind realizată în sensul acelor de ceasornic, liniile sugerând faptul că decorul de la baza bolului ar reprezenta “roza vânturilor”. Interiorul vasului este împărțit în două, delimitat de trei cercuri concentrice, care fac trecerea către partea superioară a acestuia. Din fragmentul păstrat se remarcă mica alveolă, care decroșează

¹ Constantinescu 1972, p. 131.

ușor buza vasului, în dreptul ei olarul realizând un decor stilizat sugerând o nervație a unei frunze. La o distanță de 9,5 cm se profilează o altă alveolă, iar între acestea există un registru care sugerează un penaj realizat prin incizie.

Referitor la starea de conservare a piesei din momentul sosirii la laborator, aceasta era mult afectată, smalțul prezenta porțiuni exfoliate și în mare parte era opacizat de stratul depunerilor de săruri (fig.1). Starea fragmentară (2 fragmente) făcea ca vasul să fie ușor trunchiat, practic se detașa partea superioară de cea inferioară. O uzură accentuată s-a înregistrat cu precădere asupra muchiilor celor două fragmente, acestea prezentau pierderi atât ale materialului constitutiv (ceramica), cât și ale stratului de smalț.

Etaple de intervenție directă asupra piesei au început cu curățirea mecanică a fragmentelor prin spălarea lor sub jet de apă. Depunerile de carbonați au fost îndepărtate prin picurarea unei soluții de acid ortofosforic de 3% în alternanță cu tamponări locale cu apă distilată, operațiune în urma căreia smalțul vasului a recăpătat luminozitatea și claritatea inițială (fig. 2).

Pentru stabilizarea smalțului și consolidarea întregii structuri a piesei, fragmentele au fost imersate în soluție de Paraloid B 72 diluat cu acetat de etil, etapă care a permis trecerea la reconstituirea vasului, respectiv la lipirea fragmentelor cu rășină Bison (fig. 3).

Privită ca o abordare modernă a restaurării ceramicii, unii specialiști atât din țară cât și din străinătate, consideră că reîntregirea piesei prin completarea zonelor lacunare reprezintă o etapă, care nu trebuie să mai fie realizată decât dacă aceasta conferă stabilitate piesei. Motivația este clar una justificată și anume, că nu trebuie să fie adăugate materiale degradabile în timp (ghips), care pot determina umplerea porilor unei paste ceramice slab arse². Însă considerăm că sunt destule situații în care restaurarea vaselor ceramice poate fi realizată parcurgând etapele de plombare și integrare cromatică a pieselor în cauză, fără a periclita sau denatura forma și starea acesteia. Situații similare sunt aplicate și în cazul vaselor ceramice restaurate în Centrele de Conservare din Quebec³. Un astfel de caz este și bolul de care ne-am ocupat, care prin caracteristicile sale: o bună rezistență fizico-mecanică, prezența celor trei elemente constitutive (fund, pântec, buză), stabilitatea smalțului, la care adăugăm unicitatea formei, considerăm că reprezintă criterii importante care să permită readucerea bolului la starea și forma inițială.

În baza motivațiilor mai sus menționate, asupra vasului s-au continuat operațiuni de restaurare, mai exact cu etapa de plombare și de reconstituire a formei bolului, etapă ce s-a dovedit a fi una destul de dificilă, necesitând multiple operații de aplicare și de îndepărtare a surplusului materialului folosit la completarea zonelor lacunare.

De mai bine de doi ani Ceresit 33 este materialul predominant folosit de noi la reconstituirea formei vaselor ceramice, fiind un produs cu reale calități în acest domeniu. Cu acest chit s-a reușit aducerea bolului la forma inițială (fig. 4), permițând astfel trecerea la etapa finală, respectiv la integrarea cromatică.

La partea interioară a bolului, pe baza decorului existent s-a reușit reconstituirea întregii compoziții decorative, folosind culori ceramice, care după aplicare și uscare se apropie de calitățile estetice și cromatice ale smalțului. La partea exterioară și în imediata apropiere a buzei vasului, banda din humă albă a fost continuată, folosindu-se culori acrilice, încheind astfel operațiunile aplicate acestei piese (fig. 5).

² Gheorghe 2009, p. 461-462.

³ Moldoveanu 2010, p. 404.

După finalizarea restaurării bolului, el va fi etalat în cadrul expoziției de bază a Muzeului de Istorie din Târgoviște alături de celelalte piese prezente aici, lărgind astfel viziunea artistică și istorică asupra acestei categorii de bunuri de patrimoniu.

Bibliografie

- Constantinescu 1972 – Nicolae Constantinescu, *Coconi. Un sat în epoca lui Mircea cel Bătrân. Studiu arheologic și istoric*, București, 1972.
- Gheorghe 2009 – Simona Violeta Gheorghe, *Modernism și anacronism în tehnica restaurării ceramicii arheologice*, în *Museum. Studii și comunicări științifice*, IX, Golești, 2009, p. 461-462.
- Moldoveanu 2010 – Aurel Moldoveanu, *Conservarea preventivă a bunurilor culturale*, Târgoviște, 2010.

Fig. 1. Fragmentele bolului înainte de restaurare

Fig. 2. Fragmentele bolului după etapa de curățire mecanică și chimică

Fig. 3. Bolul după etapa de lipire a fragmentelor

Fig. 4. Bolul după etapa de plombare a zonelor lacunare

Fig. 5. Piesa stadiul final

La restauration d'un récipient provenant du XIV-e siècle

Résumé

Le récipient a été découvert en 1992, à la suite des fouilles de sauvetage réalisées à la Banque Agricole de Târgoviște, effectuées par les archéologues Luciana Musca et Tiberiu I. Musca. Il date du XIVe siècle, en étant réalisé en une pâte faite à la roue du potier, à l'intérieur il présente émail stratifié et à l'extérieur une large lanière d'argile blanche. Par sa forme et son décor, le récipient s'inscrit parmi les pièces uniques dans notre collection de céramique archéologique.

La liste des illustrations

- Fig. 1. Fragments du récipient avant de la restauration
- Fig. 2. Fragments du récipient après l'étape de nettoyage mécanique et chimique
- Fig. 3. Le récipient après l'étape de collage des fragments
- Fig. 4. Le récipient après l'étape de plombage des zones lacunaires
- Fig. 5. La pièce dans le stade final